

μάζεται και Πρόσωπον, και ἐξυψώνεται πολὺ ὑπεράνω τῶν ἄλλων, τὰ ὅποια ὡς σερημένα Λόγον και ἐλευθερίαν ὀνομάζονται πράγματα· και τὸ νὰ ὑποτάσσεται δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς ἄλλους ἄνθρώπους μὲ συνθήκας τινὰς και συμβιβασμοὺς, ὡς ὁ ὑπηρέτης εἰς τὸν ὑπηρετούμενον και ὁ ὑπὸ πῆκος εἰς τὸν ἄρχοντα, φανεροῦναι τὴν ἐλευθερίαν του· ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν προβάλλει αὐτὸς εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως και τῆς ἐνεργείας του· και εἶναι Ἄυτο τελῆς· τὰ δὲ ἄμωρα λόγου και ἐλευθερίας δὲν ἐξέρου νὰ θείωσι τοιούτου τινα σκοπὸν, ἀλλ' ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὰ σκοπὸς ἀπὸ ὑποκείμενον ἐλευθερίας, τὸ ὅποῖον τὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του, και οὕτω τὰ καθυποτάσσει εἰς τοὺς ἰδίους του νόμους. Τὰ πράγματα λοιπὸν εἶναι μόνον ἀντικείμενα τῆς Ἐλευθερίας, ἐπειδὴ γίνονται χρήσιμα εἰς σκοποὺς ξένους, και διὰ τοῦτο εἶναι Ἐτεροτελῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τοῦ ὑψηλοτάτου και τελευταίου σκοποῦ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἐγώ.

ΕΕ΄.

Ἡ συνείδησις νόμων ἠθικῶν προβάλλει εἰς τὸ ὄμμα τοῦ ἀνθρώπου τὴν θειοῦ κόσμου ἄλλου εἰς αἴσθησιν μὴ ὑπα-

πίπτουτος· διότι ὁ πρακτικὸς Λόγος τοῦ παρισύνει ἠθικὴν τινα τῶν πραγμάτων διαταγὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑποτάσσεται προπύοντως τὸ φυσικὸν εἰς τὸ ἠθικόν, καὶ τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ μακαριότης τῶν ἠθικῶς ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ὡς πρῶτος καὶ ἔσχατος σκοπὸς τῆς ἐνεργείας τῶν.

ΞΣ. Ἡ ἠθικὴ αὕτη διαταγὴ, καθὸ ἰδέα τοῦ λόγου, δὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν αἰσθησιν· καὶ εἰς ἐκτελεσθῆ, θίλει προκύψειν ἐξ ἅπαντος ὁλόκληρός τις συμφωνία τοῦ φυσικοῦ πρὸς τὸ ἠθικόν· διότι, ὅταν ἡ φύσις καθυποταχθῆ εἰς τὴν ὑψηλείαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐπειδὴ πρὸς ἑαυτὴν νὰ ρασιάζη δὲν δύναται, ἐξ ἅπαντος συγκροτεῖται ἁρμονία καὶ ὁμόνοια τοῦ ὑπηρετοῦντος πρὸς τὸ ὑπερετούμενον. Ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου κατάρσις, κατὰ τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ τοῦ φυσικοῦ πρὸς τὸ ἠθικὸν ἁρμονία, προσφύεσθα ὀνομάζετα Μακαριότης, ἄλλο τι παρὰ τὴν εὐδαιμονίαν (ΞΓ. Σημ.) διότι εὐδαιμονίαν ὀνομάζομεν τὴν τελείαν ἀνάπαυσιν τῶν ὁρμῶν καὶ κλίσεων· ἡ εὐδαιμονία κρέματα ἀπὸ τυχαίας περιστάσεις, τὰς ὁποίας δὲν ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἄνθρωπος· καὶ ὅσω πλέον ἀναπαύει τις τὰς ἐπιθυμίας του, τόσο γίνονται σφοδρότεραι· καὶ ἐπειδὴ καὶ τὰ μέσα τῆς ἀναπαύσεως καὶ αἱ δυνάμεις αἰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖαι πάντοτε ἐλαττοῦνται· ἀποτελοῦσι δυσυχὴ καὶ κακοδαίμονα ἀληθῶς τὸν περὶ ταύτας σπουδάζοντα.

ΞΖ. Ἡ εὐδαιμονία λοιπὸν ἀντιφέρεται προφανέστατα εἰς τὴν μακαριότητα τοῦ ἀνθρώπου· διότι ὁ τὴν εὐδαιμονίαν ζητῶν καθυποβάλλει τὸ ἠθικὸν εἰς τὸ φυσικόν, ἐπειδὴ μόνον φυσικὰ ἀντικείμενα καὶ φυσικοὶ νόμοι ἀναπαύουσιν τὰς ἐπιθυμίας· εἰς δὲ τὴν μακαριότητα κρατεῖ μὲν τὸ ἠθικόν, ὑπηρετεῖ δὲ τὸ φυσικόν· καὶ τὸ πρᾶτον πρὸς ὅσον

που δὲ ταραττεται ἀπὸ ἐπιθυμίας, ἀλλὰ θέλει πάντοτε ὅ,τι θέλει καὶ ὁ Λόγος. Μακαριότης λοιπὸν εἶναι εἰς πάντα λογικὸν ἄνθρωπον τὸ ἔξοχον πάντων τῶν ἀγαθῶν· θεωρούμενον δὲ ὡς σκοπὸς τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων καὶ πράξεων, εἶναι ὁ ἔσχατος σκοπὸς, ἢ τὸ κατ' ἔξοχὴν τέλος, ἢ τὸ ἄκρον ἐφετὸν τοῦ πρακτικοῦ Λόγου.

ΞΗ'. Ἐκ τούτων συμπεραίνεται καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἡγουν τὸ τέλος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐπλάσθη. Τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ, τὴν ὁποίαν ζητεῖ ἡ μακαριότης, ἐπειδὴ πρὸς αὐτὴν σπουδάζει, ὡς πρὸς τὸ ἔσχατον ἀγαθόν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν ζωὴν καὶ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον δὲν τὴν εὐρίσκει, τὴν ζητεῖ εἰς ζωὴν ἄλλην καὶ κόσμον ἄλλον, τελειοποιούμενος ἐνταῦθα διὰ τῶν προόδων τῆς εἰς ταύτην φερύσεως ἐφέσεώς του· ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτον καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἀπολύτως μακάριος δὲν δύναται νὰ γείνη ὁ πεπερασμένος ἄνθρωπος. Μόνον τὸ ἄπειρον καὶ παντέλειον ΟΝ, μόνον ὁ ΘΕΟΣ εἶναι ἀπολύτως μακάριος· καὶ πηγὴ καὶ ἀρχὴ πάσης μακαριότητος. Ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ἐνταῦθα διὰ τῆς τελειοποιήσεώς του, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν τὴν τρισμακάριστον, διὰ τῆς ἀπολούσεως τοῦ ἄκρου ἐφετοῦ γίνεται μακάριος σχετικῶς καὶ κατὰ μέθεξιν.

ΞΘ'. Ἐν ᾧ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖ τὰ ἐξωτερικὰ αἷτια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ὁ ἔσχατος οὔτος τοῦ λόγου σκοπὸς, ἀναγκάζεται ἐξ ἅπαντος νὰ ἀποδεχθῇ ἀπεριόριστον δημιουργὸν καὶ συνοχέα καὶ κυβερνητὴν τοῦ κόσμου· καὶ ζωὴν αἰώνιον ἀκολουθοῦσαν τὸν προσωρινὸν τοῦτον βίον.

Ο'. Διότι πρῶτον βλέπομεν ὅτι ἡ φύσις καθ' ὑπαρξιν μὲν εἶναι ἀπὸ μᾶς παντάπασιν ἀνεξάρτητος, κατὰ δὲ

τὰ εἰς τὴν φύσιν συμβαίνοντα, πολλὰ ὀλίγα δυνάμεισιν καὶ μεταβάλλομεν διὰ τῶν πεπερασμένων μας δυνάμεων συμφώνως μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου. Δεύτερον, ὅτι ἡ φύσις τελευταίου μας ὑπερνικᾶ, καὶ μᾶς ἐκβάλλει ἀπὸ τὴν σειράν τῶν ἐμφύχων ὄντων εἰδούσα τέλος εἰς τὴν ἐνέργειάν μας. Ἐκ τούτων ἀναγκάζεται πᾶς τις καὶ συμπεράνῃ ἐν ἑκτῶν δύο. ἢ εἶναι ματαία καὶ διάκενος ἡ ἰδέα τῆς μακαριότητος. ἢ ὑπάρχουσιν ἀναντιρρήτως τὰ ἐξωτερικὰ αὐτῆς αἰτία. ἀλλ' εἰς τὸν συμπεράνωμεν τὸ πρῶτον, παύομεν ἀπὸ τοῦ καὶ εἶμεθα Λογικοὶ. διότι ὁ Λόγος ζητεῖ καὶ πράττωμεν πάντοτε ἠθικῶς, καὶ καὶ ἔχωμεν σκοπὸν τῶν πράξεών μας τὴν ἰδέαν ἐκείνην. ἄρα ὑπάρχουσι τὰ αἰτία τῆς τοῦ σκοποῦ τούτου ἐπιτεύξεως.

ΟΙ. Ἐπειδὴ δηλονότι ἡ φύσις εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀπειθῆς καὶ ἀνυπότακτος. ὑπάρχει ἄρα ὄν ἀπειρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κρέμαται ἡ ὑπαρξίς καὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ὄν τοῦτο μὲ τὴν παντοδυναμίαν του ἐξουσιάζει πᾶσαν τὴν φύσιν, καὶ ἐπομένως διευθύνει καὶ τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ὡς πεπερασμένα οὐ δύναται κατευθυνθῶσι. Τὸ ὄν τοῦτο εἶναι δημιουργὸς καὶ κυβερνήτης ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ ἐπομένως κτίστης καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δικαϊκῆς καὶ προνοητῆς τῶν εἰς τὸ ἀγαθὸν ὀφροσῶν πράξεών του. Τὸ ὄν τοῦτο εἶναι ἀρχέτυπον τῆς ἠθικῆς τελειότητος, καὶ ἐπομένως Πανάγιον. εἶναι δὲ κτίσμα τούτου ἢ ἐν ἡμῖν Λόγος. ἄρα ὅτι θέλει ὁ Λόγος μας, εἶναι ἕκφρασις γνησίᾳ τῆς τοῦ ἀγίου ὄντος θελήσεως. Κατὰ δὲ τὸν τρόπον τούτον προσαζόμενος καὶ νομοθετούμενος ὁ ἄνθρωπος εἶναι πολίτης τῆς παμμακαρίσου καὶ παν-

αγίου βασιλείας, τῆς ὁποίας βασιλεὺς εἶναι αὐτὸ τὸ πανάγιον Ὄν, ὁ ὕψιστος Θεός· ἡ ὑπαρξίς λοιπὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ πρῶτον αἷτιον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐσχάτου σκοποῦ τοῦ Λόγου.

ΟΒ'. Ἀλλ' ἐξεύρομεν προσέτι, ὅτι ἡ ὑπαρξίς μας λαμβάνει τέλος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Πρέπει λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταβῇ εἰς ζωὴν ἄλλην, ὅπου ἀνώτερος ὢν ἀπὸ τὰ τὴν φθορὰν του ἐνταῦθα ἐνεργοῦντα αἷτια ἀπαλαύσει αἰωνίως τὴν μακαριότητα· εἶναι λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν ψυχὴν (ἐπειδὴ τὸ σῶμα του φθείρεται προφανῶς ἐνταῦθα) ἀφθαρτος καὶ ἀθάνατος· καὶ συναφθεῖς ποτὲ μὲ τὸ διαιρεθὲν ἀπ' αὐτοῦ σῶματος, θέλει ζῆν αἰωνίως τὴν τρισμακαρίαν ζωὴν καὶ ἀπέραντον· εἶναι ἄρα ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀθανασία τὸ δεῦτερον αἷτιον τῆς τοῦ τελευταίου σκοποῦ τοῦ Λόγου ἐπιτυχίας. Ἀνακεφαλαιόουντες λοιπὸν τὰ εἰρημένα εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, λέγομεν: Σκοπὸς Πρῶτος καὶ ἔσχατος τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας εἶναι ἡ Μακαριότης· τὰ δὲ εἰς ταύτην ἀναγκαίως ἀπαιτούμενα εἶναι Θεὸς ὁ Πανάγαθος καὶ Πανάγιος, καὶ τῆς Ψυχῆς τὸ ἀκήρατον καὶ ἀθάνατον.

